SAİT FAİK ABASIYANIK

İPEKLİ MENDİL

HİKÂYE SEÇKİSİ

SAİT FAİK ABASIYANIK İPEKLİ MENDİL

SAİT FAİK ABASIYANIK

18 Kasım 1906'da Adapazarı'nda doğdu. Varlıklı bir aile içinde büyüdü. Yabancı dilde eğitim veren Rehber-i Terakkideki ilköğreniminin ardından iki yıl Adapazarı İdadisine devam etti. 1926'da ailesiyle beraber İstanbul'a taşındı. Ortaöğreniminin bir bölümünü İstanbul Erkek Lisesinde okudu ve geri kalanını da disiplin cezasıyla gittiği Bursa Lisesinde 1928'de tamamladı. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümüne yazıldı. İki yıl sonra babasının isteğiyle ekonomi öğrenimi için İsviçre'nin Lozan ve oradan Fransa'nın Grenoble şehrine gitti. Burada gördüğü düzensiz eğitim ve yaşadığı bohem hayatı yüzünden babasının geri çağırmasıyla diploma alamadan 1934'te Türkiye'ye döndü. Ancak Fransa'da kaldığı dönem onun sanatı ve edebiyatı üzerinde etkili oldu. Yurda döndükten sonra bir süre Halıcıoğlu Ermeni Yetim Mektebinde Türkçe öğretmenliği yaptı. Babasının verdiği sermaye ile açtığı ticarethaneyi yürütemedi. Adliye muhabiri olarak *Haber* gazetesine mahkeme röportajları hazırladı. 1939'da babasının vefatı üzerine geride kalan mülklerin geliri ve yazılarıyla geçindi. 1942'de kısa bir süre muhabirlik yaptı. Sait Faik'in ilk şiiri *Mektep* dergisinde 1925'te, ilk yazısı "Uçurtmalar", *Milliye*t gazetesinde 1929'da yayımlandı. 1934'ten itibaren bütünüyle hikâyeye eğildi. Bu türde çığır açtı, 11 Mayıs 1954'te öldü ve Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi. Sait Faik modern edebiyata hizmetlerinden dolayı Mayıs 1953'te ABD'deki uluslararası Mark Twain Derneğinin onur üyeliğine seçildi.

Hikâye ve roman türündeki eserleri şunlardır: *Semaver* (1936), *Sarnıç* (1940), *Şahmerdan* (1940), *Medar-ı Maişet Motoru* (1944), *Lüzumsuz Adam* (1948), *Mahalle Kahvesi* (1950), *Havada Bulut* (1951), *Kumpanya* (1951), *Havuz Başı* (1952), *Son Kuşlar* (1952), *Kayıp Aranıyor* (1953) *Alemdağ'da Var Bir Yılan* (1954), *Az Şekerli* (1954) ve *Kayıp Aranıyor* (1953). Şiirlerini *Şimdi Sevişmek Vakti* (1953) kitabında topladı. Georges Simenon'dan *Yaşamak Hırsı* (1954) romanını çevirdi. Yazı ve röportajları farklı isimler altında bir araya getirildi.

MUSTAFA BAŞPINAR

1979 Tokat doğumlu. İlk ve orta öğrenimini bu şehirde tamamladı. 2001 yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Aynı üniversitede yüksek lisansını tamamladı. Bursa'da yaşıyor. Öykülerini *Meleğin Gölgesi* (2013), *Annemin Gözleri* (2016), *Eksile Eksile* (2020) ve *Büyü Bozuldu* (2024) kitaplarında bir araya getirdi. *Başka İklimler* (2026) adlı bir deneme kitabı bulunuyor.

İPEKLİ MENDİL

Hikâye Seçkisi

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Mustafa Başpınar

İstanbul, 2026

İPEKLİ MENDİL
Sait Faik Abasıyanık

Yayınevi Sertifika No: 45508

© 2026, PINAR YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Baskı/Cilt:
ACK Ajans
Mahmutbey Mah. Taşocağı Yolu Cad.
Ağaoğlu 212 Myoffice No: 344
Bağcılar/İstanbul
Sertifika No: 53569

Pınar Yayınları, 633
Edebiyat Dizisi, 41

ISBN
978-625-8675-32-0

Kapak Tasarımı
Ömer Faruk Yıldız

Sayfa Düzeni
kitapmizanpaj.com

1. Baskı: Şubat 2026

PINAR YAYINLARI
Bereketzade Mah. Okçu Musa Cad. No: 11/3
Beyoğlu-İstanbul • Tel: 0212 293 90 41
www.pinaryayinlari.com • bilgi@pinaryayinlari.com

İçindekiler

Sunuş / 7
İpekli Mendil / 13
Semaver / 17
Stelyanos Hrisopulos Gemisi / 23
Birtakım İnsanlar / 35
Sarnıç / 41
Şahmerdan / 47
Köy Hocası ile Sığırtmaç / 55
Lüzumsuz Adam / 61
Papaz Efendi / 73
Mahalle Kahvesi / 83
Hallaç / 91
Karanfiller ve Domates Suyu / 99
Sinağrit Baba / 103
Havuz Başı / 107
Simitle Çay / 113
Güğüm / 117
Son Kuşlar / 119
Haritada Bir Nokta / 127
Alemdağ'da Var Bir Yılan / 137
Eflakus'un Kahvesi / 143
Hişt, Hişt!... / 149
Dülger Balığının Ölümü / 155

SUNUŞ

Cumhuriyet devri Türk öyküsünde çığır açan Sait Faik'in ilk öyküsü "Uçurtmalar", 1929 yılında *Milliyet* gazetesinde yayımlanmıştır. 1929'dan ölümüne kadar ömrünü bilhassa öyküye adayan yazarın toplamda on bir öykü kitabı vardır. Bunlardan sadece *Az Şekerli* onun ölümünden sonra kitaplaşmıştır. Kırk sekiz yıllık ömre sığan eserlere baktığımızda Sait Faik için velut bir isim demek pekâlâ mümkün.

Sait Faik Abasıyanık öykü dünyasını ele alan isimler genelde onun öykücülüğünü üç dönemde ele alırlar. *Semaver, Sarnıç, Şahmerdan*'ı içine alan ilk dönem Sait Faik öykülerini daha realist ve Maupassant tarzında ele alan araştırmacılar, *Lüzumsuz Adam, Mahalle Kahvesi, Havada Bulut, Kumpanya, Havuzbaşı* ve *Son Kuşlar*'ın içinde yer aldığı dönemi daha çok Çehov tarzı öyküler bağlamında değerlendirirler. İlk grupta yer alan son kitabın yayın tarihi 1940'tır. İkinci grupta yer alan ilk kitap ise sekiz yıl sonra basılır. Bu arada Sait Faik'in bir arayış içerisinde olduğu düşünülebilir. Sait Faik'in ismini öykü tarihimizde kalıcı kılan öyküler bu ikinci dönemde kaleme alınmıştır. Bir de son dönem diye ifade edilen devre

var. Onun âdeta şaheseri sayılan *Alemdağ'da Var Bir Yılan* kitabı bu son dönem ürünüdür.

Kimi eleştirmenler Sait Faik'i öncesiz bir yazar görürler. Esasında böyle midir, Sait Faik kendisinden önceki yerli ya da yabancı öykü birikimlerinden etkilenmiş midir, bununla ilgili ciddi çalışmalara rastlamadım. Memduh Şevket'in temsil ettiği Çehov tarzını bir üst noktaya taşıdığı hususu apaçık bir gerçektir. Öte yandan öykü dili hususunda da çığır açtığı ortadadır. Fakat bazı öykülerindeki duyarlılık hususuna gelince sanki Refik Halit'ten izler görmek mümkündür. Refik Halit, toplumcu gerçekçi edebiyat anlayışıyla bir ilgisi olmadan ezilen ve sömürülen insanı ele alır bazı öykülerinde. Bu anlamda Sait Faik'in Refik Halit'ten etkilenmiş olması muhtemeldir. Fakat şöyle bir gerçek ise apaçık ortadadır. O yaşadığı dönemde gençleri etkilemiş bir büyük öykücüdür.

Sait Faik kitaplarının biri hariç diğer onunda kitaba ismini veren öykü aynı zamanda kitabın ilk öyküsü ve yazarın iyi bir seçim yaptığı düşüncesindeyim. Sadece *Alemdağ'da Var Bir Yılan isimli* kitabında ilk öykü kitaba ismini veren öykü değildir.

Sait Faik hem günlük hayatında hem de eğitim hayatında düzensiz bir insandır. Onun öykülerindeki insanlar da böyledir. Bilhassa anlatıcının birinci kişi olduğu öykülerde bu özelliği görmek mümkün. Bu anlamda Sait Faik'in öyküsü ile hayatı iç içe geçmiştir diyebiliriz. Öykülerinin farklı şehirlerde, adalarda, Beyoğlu civarında, denizci kahvelerinde, denizde, denizcilerle iç içe geçmesi hayatıyla öyküsünün iç içe geçtiğinin en bariz göstergesidir. Fakat o serazat aynı zamanda düşüncelidir. Öykülerini okuduğumuzda insana ne kıymet verdi-

ğini, doğaya ve diğer canlılara dair endişeler taşıdığını kısacası bazı dertlerinin olduğunu görürüz.

Sait Faik'in öykülerinde çok kültürlülük vardır. Mekân olarak Bursa, Adapazarı ve İstanbul'da geçen öykülerde köylüler, şehirli küçük insanlar, farklı kültürlerden insanları ve onların yaşam biçimlerini görürüz. Hatta şunu da söyleyebiliriz: Bütün öyküleri okunduğunda sadece bir yahut iki öyküsünde ezan, namaz gibi kelimelerin geçtiğini görürüz. Bu tespiti elbette ötekileştirmek için yazmıyorum. Onun hayatıyla öyküsünün iç içe geçtiğini ifade eden yargıyı desteklemek için yazıyorum.

Sait Faik öykülerinin en dikkat çekici özelliği hiç şüphesiz dilidir diye düşünüyorum. Bazı yanlış kullanımlar olsa da onun öykülerinin şiirsel, akıcı bir özelliği vardır. Okur bazen sadece dili için bile Sait Faik öyküsü okuduğunu düşünür. Samimi, doğal, canlı bir Türkçe vardır Sait Faik öykülerinin.

Sait Faik bir İstanbul öykücüsü olduğu kadar bir o kadar da Bursa öykücüsüdür. Edebiyatımızda şiirleriyle, roman ve öyküleriyle İstanbul'la özdeşleşen isimler var. Şiirde Yahya Kemal, romanlarıyla Selim İleri gibi. Öyküde de Sait Faik bu sıfatı hak eden biridir. Sait Faik öykülerinde İstanbul'dan sonra en fazla Bursa'ya yer verir. Birkaç kitabına serpiştirilmiş yedi sekiz öyküsünde Bursa geçer. Bursa dışında bir ya da iki öyküsünde de Adapazarı geçer onun öykülerinde.

Sait Faik öykülerini zaman zaman dönüp bir daha okurum. Öncellikle onun insan ve doğa olan hassasiyeti beni kurduğu öykü dünyasına çekiyor. İkincisi pek çok öyküsünde bulunan muhteşem sonlar. Sait Faik öykülerinin çoğunun sonu hem şiirsel cümlelerle hem de

okura bir alan bırakacak şekilde son bulur. Ayrıca onun öykü dilini önemsediğimi vurgulamak isterim. Ama mekân olarak Bursa'yı tercih ettiği öykülerini de ayrıca seviyorum.

İpekli Mendil'e Dair

Sait Faik Abasıyanık öykülerinden bir seçki hazırlamak işi gündeme geldiğinde hiç tereddütsüz bu seçkinin adının *İpekli Mendil* olması gerektiğini düşündüm. "İpekli Mendil" elbette Sait Faik'in en iyi öyküsü değil ancak onun iyi öykülerinden biridir. On altı yıldır Bursa'da yaşıyorum ve derslerine ilk kez girdiğim bütün Bursa çocuklarına ilk dersimde bu öyküyü okudum. Çünkü "İpekli Mendil" içinde Bursa olan en iyi Sait Faik öyküsüdür.

Bu seçkide onun sekiz kitabından toplam yirmi öyküye yer verdim. *Havada Bulut* kitabı Sait Faik'in birbiriyle ilintili öykülerden oluşan kitabı olduğu için oradan bir öyküyü seçkiye dâhil etmedim. Ayrıca o kitaptaki öyküleri pek sevemediğimi de söylemek isterim. *Kumpanya* kitabı bilhassa kitaba ismini veren öykü iyi bir öykü. Lakin kitaptaki üç öykü de uzun olduğu için *Kumpanya*'dan da seçkiye öykü almadım. Bir de ölümünden sonra yayınlanan *Az Şekerli*'den öykü almadım seçkiye.

İpekli Mendil adını verdiğim seçkideki öykülerin çoğu *Semaver, Mahalle Kahvesi* ve *Alemdağ'da Var Bir Yılan* isimli kitaplardan alındı. Bu eserlerin her birinden dörder öykü aldım. Bu da en beğendiğim kitapların bu dört kitap olduğunu gösteriyor. Öte yandan dikkat edilirse seçkiye yer alan öykülerin içinde bulunduğu sekiz kitaba ismini veren öyküler de seçkiye yer aldı.

İpekli Mendil seçkisinde yer alan öyküleri seçerken lise çağındaki öğrencilerimin görüşlerini dikkate aldım. Ortak beğenileri dikkate alarak bu seçkiyi oluşturdum. Umarım Sait Faik dünyasına giriş için iyi bir başlangıç olur *İpekli Mendil* öykü seçkisi. Öykülerin seçilmesinde görüş beyan eden ve metinlerin gözden geçirilmesi hususunda destek sunan öğrencilerime teşekkür ederim.

Bursa, 2025

İPEKLİ MENDİL

İpek fabrikasının geniş cephesi ayla ışıldadı. Kapının önünden birkaç kişi acele acele geçtiler. Ben isteksiz, nereye gideceği meçhul adımlarla yürürken kapıcı, arkamdan seslendi:

-Nereye?

-Şöyle bir gezineyim, dedim.

-Cambaza gitmiyor musun?

Cevap vermediğimi görünce ilave etti:

-Herkes gidiyor. Bursa'ya daha böylesi gelmemiş.

-Hiç niyetim yok, dedim.

Yalvardı, yalvardı, beni fabrikayı beklemeye razı etti. Biraz oturdum, bir cıgara içtim, bir türkü söyledim. Sonra canım sıkıldı. Ne etsem, dedim, kalktım, kapıcı odasındaki çivili bastonu aldım, fabrikayı dolaşmaya çıktım.

Kızların çalıştığı kozahaneyi geçer geçmez bir pıtırtı işittim. Cebimdeki elektrik fenerini yaktım. Etrafı taradım. Fenerin uzanan gür ışığında kaçmaya çabalayan iki çıplak ayak gözüktü. Arkasından seğirttim, kaçanı yakaladım.

Kapıcı odasına hırsızla beraber girdik. Kapıcının sarı ışıklı fenerini yaktım. Ay bu ne küçük hırsızdı böyle! Ellerimin içinde kırarcasına sıktığım eli ufacık. Gözleri pırıl pırıl. Neden sonra gülmek için, hem de katıla katıla gülmek için ellerini bıraktım.

Bu sefer küçücük bir çakıyla üzerime hücum etti. Ve çapkın beni küçük parmağımdan yaraladı. Sımsıkı yakaladım keratayı. Ceplerini aradım. Bir parça kaçak tütün ve yine aynı sıfatlı bir iki cıgara kâğıdı, temizce bir mendil buldum. Kanayan parmağıma onun kaçak tütününden bastım; mendili yırttım ve elimi ona bağlattım. Kalan tütünle de iki kalın cıgara sardık, ahbapça konuştuk.

On beş yaşında vardı. Hani böyle şey âdeti değildi ama gençlik işte! Birisi ondan ipekli mendil istemişti, hani canım anlarsın ya, âşıklısı, sevdalısı, komşu kızı işte! Para da yok ki gidip çarşıdan alsın. Düşünmüş taşınmış aklına bu çare gelmiş. Ben:

-Peki, dedim, imalathane bu tarafta sen aksi tarafta ne arıyordun?

Güldü. İmalathanenin nerede olduğunu o ne bilecekti.

Birer de benim köylü cıgarasından yaktık, iyice ahbap olmuştuk.

Halis Bursalı'ydı, doğma büyüme. İstanbul'a değil Mudanya'ya bile koca ömründe -bunu söylerken yüzünü görseydiniz- bir defacık inmişti.

Emir Sultan' da, ay ışığında, kızak kaydığımız zamanlar benim de aynı bu tonda, bu kıvamda arkadaşlarım olmuştu.

Eminim ki bunun da onlar gibi uzaktan sesini duyduğum Gökdere'nin havuzlarında derisi karardı. Biliyo-

rum ki, mevsim mevsim meyvelerin kabuğunun rengini alıyor.

Baktım, yeşil üst kabuğu düşmüş bir ceviz esmerliğiyle esmerdi. Yine bir taze ceviz beyazlığıyla beyaz ve gevrek dişleri vardı. Ben bilirim, yazın başlangıcından ta ceviz mevsimine kadar Bursa çocuklarının yalnız elleri erik ve şeftali, yalnız çizgili manitalarının kopmuş düğmelerinden gözüken göğüsleri fındık yaprağı kokar. O sırada kapıcının saati on ikiyi çaldı. Neredeyse cambaz bitecekti.

-Kaçayım, dedi.

Onu ipekli mendili vermeden gönderdiğime müteessir düşünürken dışarıda bir gürültüyle silkindim. Kapıcı söylene söylene odadan içeri giriyordu. Arkasından da hırsız...

Bu sefer ben kulaklarını çektim. Kapıcı çıplak tabanlarını ince bir söğüt dalıyla epey haşladı. Bereket patron orada yoktu. Yoksa vallah onu polise verirdi. "Bu yaşta bir çocuk hırsız! Efendim, hapishanede yatsın da akıllansın," diyerek.

Çok korkuttuk, ağlamadı. Gözleri ağlamaya hazır çocukların gözlerine döndü ama dudaklarında ufacık bir titreme gözükmedi ve kaşları sabit, kararlı hallerini hiç bozmadılar. Yalnız biraz rüzgârlıydılar.

Bırakınca azat edilmiş bir kırlangıç gibi fırladı. Ay ışığını ve mısır tarlasını keskin bir kanat gibi sıyırarak kaçtı gitti.

*

Ben o zamanlar malların istif edildiği imalathanenin üstündeki bölmede yatardım. Odam ne güzeldi. Hele mehtaplı gecelerde ne şirin olurdu.

Tam pencereme yakın bir dut ağacı vardı. Ay ışığı dut yapraklarından süzülür, odaya pare pare dökülürdü. Aşağı yukarı yaz kış pencereyi açık bırakırdım. Ne serin, ne tuhaf rüzgârlar eserdi. Vapurlarda da çalıştığım için rüzgârları kokularından lodos, poyraz, karayel, günbatısı diye tefrik eder, tanırdım. Ne rüzgârlar battaniyemin üzerinden acayip birer rüya gibi gelip geçtiler.

Uykum çok hafiftir. Sabaha yakındı. Dışardan bir gürültü geliyordu. Adeta dut ağacında birisi vardı. Korkmuşum ki kalkamadım, bağıramadım. Tam bu sırada da pencerede bir hayal belirdi.

Oydu, yavaşça pencereden sıyrıldı. Benim önümden geçerken gözlerimi kapadım, dolapları karıştırdı. İstifleri uzun müddet alan talan etti. Sesimi çıkarmadım. Doğrusu bu cesarete karşı bütün malı alıp gitseydi sesimi çıkarmayacaktım. Yarın patron:

-Ulan üstüne ölü toprağı mı serpilmişti, hayvan, diye kıçıma bir tekme, beni kovacağını bildiğim halde gık demedim.

Hâlbuki o, yine geldiği gibi bomboş, sessiz sedasız pencereden sıyrılıp gitti. Bu anda da bir dal çıtırtısı işittim. Düşmüştü. Aşağıya indiğim zaman başına kapıcı ile beraber birkaç kişi birikmişlerdi.

Ölmek üzereydi. Sımsıkı kapalı yumruğunu kapıcı açtı. Bu avucun içinden bir ipekli mendil su gibi fışkırdı.

Ya... İyi, halis ipekli mendiller hep böyledir. Avucunun içinde istediğin kadar sıkar, buruşturursun; sonra avuç açıldı mı insanın elinden su gibi fışkırır.

Varlık, 15 Nisan 1934, (*Semaver)*

Öykü dünyamızın parlak zirvesi Sait Faik Abasıyanık, bir öyküsünde "yazmasam deli olacaktım" diyordu. Öyküleriyle bilinse de roman, şiir ve edebiyatının her köşesini aydınlatan denemeyle mektup türlerinde eserleri var. Öykülerinde kullandığı dil de şiirsele yaslanan yönüyle kendisini hemen belli eder. Ömrünü öyküye adayan Sait Faik'in öykülerinde "sevmekle başlayan her şey" yer alır. Hiç kuşkusuz onun ismini öykü tarihimizde kalıcı kılan farklı denemelerde bulunmaktan kaçınmamasıdır.

Bu kitap, Sait Faik Abasıyanık'ın titiz sayılabilecek bir dikkatle kaleme aldığı onlarca öyküsünden yirmi ikisini bir araya getiriyor. Seçkiye onun en sevdiği ve hatta adıyla özdeşleşen öykülerinden biri olan *İpekli Mendil* adı verildi. Zaman zaman toplumsal konulara insani bir duyarlılıkla yaklaşan büyük yazarın öykülerinde genel olarak sergilediği insani tutum kendisini hemen belli eder. Hem zaten "Haksızlıkların olmadığı bir dünya… İnsanların hepsinin mesut olduğu, hiç olmazsa iş bulduğu, doyduğu bir dünya." isteyen bir yazardan da başkası beklenmezdi.

İpekli Mendil, Sait Faik'in öykü dünyasına adım atmak isteyen ve "Bende de sana sevda var!" diyen okurlar için iyi bir başlangıç...

pinaryayincilik
pinaryayincilik
pinaryayinlari

9 786258 675320

SAİT FAİK ABASIYANIK İPEKLİ MENDİL